

З моменту народження і до смерті людина включається в різні види діяльності і всебічно контактує з оточуючими її людьми та умовами. Вона приймає певні норми поведінки та згідно з ними діє сама. Соціалізація є також і джерелом процесу індивідуалізації та свободи. В процесі соціалізації кожна людина розвиває свою індивідуальність, здатність незалежно мислити і діяти.

Це особливо важливо враховувати зараз, коли зміни в економічній, соціально-політичній і культурній сферах відбуваються дуже швидко, ламаючи звичні життєві стереотипи, породжуючи психологічний стан неспокою і невпевненості в майбутньому.

Соціалізація молоді не є лише пасивним відображенням дійсності, своєрідним дзеркалом соціальних умов і суспільних впливів. Таке розуміння ролі молоді було б примітивним, бо завдання виховання зводилося б до вироблення механізму адаптації, конформізму, слухняності, повторення в кожному новому поколінні одних і тих же властивостей [6, с. 341]. А це виключало б прогрес, рух уперед. Саме тому так важливо розвивати у молоді людини почуття нового, ініціативу, творчість. Це своєрідний процес суспільного омолодження, що протидіє відсталості, інерції, застою.

Відомо, що протиправна, в тому числі і злочинна, поведінка неповнолітніх має переважно груповий характер. Саме кримінальним групам належить особлива роль у формуванні поведінки неповнолітніх правопорушників. Суспільство однолітків у юнацькому віці виконує специфічні функції, стаючи каналом інформації, міжособистісних відносин, видом емоційного контакту та діяльності [3, с. 60]. Як показують дослідження, відсутність комфорту і розуміння в сім'ї, навчальному або трудовому колекти-

ві призводить до того, що в ім'я збереження контактів із групою юнаки часто готові прийняти навіть ті її норми та моральні принципи, що розходяться з їх власними. Тому спільно з членами кримінальних груп правопорушення та злочини нерідко допускають особи, що поодиноці їх не вчинили б [4, с. 87–88].

Висновок. Отже, на вчинення агресивних злочинів великий вплив має адиктивна поведінка у вигляді токсикоманії, зловживання алкоголем, наркотиками тощо. Кримінальна субкультура і кримінальний спосіб життя впливають на спотворення розвитку людини у вигляді деформації ціннісних та смисложиттєвих орієнтацій, завищення потреб і самооцінки. Це спочатку призводить до скоєння злочинів підлітками у вигляді наслідування кримінальних дій або форм поведінки, а потім до формування особистості злочинця. Таким чином, норми, цінності та атрибутика кримінальної субкультури формуються з урахуванням вікових особливостей юнаків, надаючи широкий діапазон для самоствердження, самореалізації свого «Я», компенсації соціальної невдачі, приналежності ореолом романтики, таємничості та незвичайності, відсутності моральних обмежень і заборон. Норми та цінності кримінальної групи сприймаються юнаками як справедливі, щирі, благородні, оскільки не містять «подвійної моралі»: дав слово – тримай, граєш в карти – грай чесно, маєш борг – вчасно поверни, що добув злочинним шляхом – все віддай у «загальний казан», а якщо порушив якесь правило – санкції послідуєть негайно. Молодіжна субкультура, в тому числі й кримінальна – реальне явище повсякденного життя. З огляду на те, що девіантна поведінка може приймати самі різні форми (як негативні, так і позитивні), необхідно вивчати дане явище, виявляючи диференційований підхід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адлер А. Индивидуальная теория личности // Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности. СПб.: Питер, 2004.
2. Бандурка А.М., Давыденко Л.М. Преступность в Украине: причины и противодействие: Монография. – Харьков: Гос. спец. изд-во «Основа», 2003.
3. Долгова А.И. Социальные психологические аспекты преступности несовершеннолетних. М. 1981.
4. Кон И. Психология старшеклассника. М., 1980.
5. Мертон Р.К. Социальная теория и социальная структура // Социологические исследования. – 1992. – № 2–4.
6. Смелзер Н. Социализация: основные проблемы и направления исследований // Социальная психология: Хрестоматия: Учебное пособие для студентов вузов / Сост. Е.П. Белинская, О.А. Тихомандрицкая. – М: Аспект Пресс, 2003.

УДК 343.343.6 (477)

ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ: ПИТАННЯ ОБҐРУНТОВАНОСТІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

VIOLATION OF THE ENTRY / DEPARTURE PROCEDURE ON THE TEMPORARY OCCUPIED TERRITORY OF UKRAINE: ISSUES OF THE RELEVANCY OF CRIMINALIZATION

Данилевська Ю.О.,

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник відділу організації наукової роботи
Львівського державного університету внутрішніх справ

У статті розглянуті питання обґрунтованості криміналізації порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Зокрема, в частині дотримання принципів криміналізації при установленні кримінальної відповідальності за вказані діяння. На підставі дослідження пропонується виключити ст. 332-1 з Кримінального кодексу України.

Ключові слова: принципи криміналізації, соціальні й соціально-психологічні принципи криміналізації, системно-правові принципи криміналізації, необґрунтована криміналізація, тимчасово окупована територія України.

В статье рассмотрены вопросы обоснованности криминализации нарушения порядка въезда на временно оккупированную территорию Украины и выезда с нее. В частности, в части соблюдения принципов криминализации при установлении уголовной ответственности за указанные деяния. На основании исследования предлагается исключить ст. 332-1 из Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: принципы криминализации, социальные и социально-психологические принципы криминализации, системно-правовые принципы криминализации, временно оккупированная территория Украины.

The issues of relevancy of criminalization of violation of the entry / departure procedure on temporary occupied territory of Ukraine are considered in this article; particularly, in part of compliance with principles of criminalization while establishing criminal responsibility for those actions. Based on this research author proposes to exclude the article 332-1 from the Criminal Code of Ukraine.

Key words: principles of criminalization, social and psychological and social principles of criminalization, systematic and legal principles of criminalization, non-relevant criminalization, temporary occupied territory of Ukraine.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку суспільства влада все частіше звертається до кримінального права як до засобу врегулювання суспільних відносин, які виникають у зв'язку з тими чи іншими подіями, що призводить до криміналізації нових видів діяльності. Утім занадто активна діяльність законодавця в кримінально-правовій сфері викликає суперечливі почуття. У світлі зазначеного не стало виключенням і надання Верховною Радою України законодавчої оцінки діям Російської Федерації щодо Автономної Республіки Крим.

Так, Законом України від 15 квітня 2014 року № 1207 «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» були внесені чергові зміни до КК України: ст. 332-1 встановлено кримінальну відповідальність за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Унеможливаючи критику щодо встановлення найсуворішого виду відповідальності за вказані дії, законодавець запровадив й адміністративну відповідальність за них.

Стан дослідження. Питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері недоторканності державних кордонів, у тому числі обумовленості криміналізації таких діянь, висвітлювали у своїх працях А.О. Данилевський, А.П. Мозоль, Р.С. Орловський, О.О. Пашенко, А.М. Припула, Є.Л. Стрельцов, В.В. Федосєєв, М.І. Хавронюк та інші. Але з огляду на включення ст. 332-1 до КК України лише у квітні 2014 року вважаємо, що певний інтерес та новизну буде мати дослідження цієї норми з урахуванням здобутків указаних дослідників.

Як відомо, обґрунтованість підстав криміналізації та дотримання її принципів є запорукою законності під час правозастосування кримінально-правової норми в подальшому. Тому дослідження обґрунтованості криміналізації порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, а також дотримання принципів криміналізації зазначеного діяння становить **мету цієї статті**.

Виклад основного матеріалу. Дотримуючись встановленого в науці кримінального права визначення системи принципів криміналізації, як науково обґрунтованих і свідомо застосовуваних загальних правил і критеріїв оцінки доцільності кримінально-правової новели, яка встановлює або змінює відповідальність за конкретний вид діяння, пропонуємо розглянути відповідність норми, описаної у ст. 332-1 КК України, соціальним й соціально-психологічним, а також системно-правовим принципам криміналізації.

Першу групу принципів криміналізації утворюють ті, які виражають суспільну необхідність і політичну доцільність встановлення кримінальної відповідальності. Їх ще можна назвати соціальними і соціально-психологічними, тобто принципами, які забезпечують соціальну адекватність криміналізації, її припустимість із точки зору основних характеристик соціальних систем і процесів суспільного розвитку, відповідності кримінально-правової норми рівню, характерові суспільної свідомості та стану громадської думки.

Принцип суспільної небезпеки. Означає, що визнаватися злочином може лише таке діяння, яке здатне заподіяти шкоду суспільним відносинам, тобто діянню властива така ознака як суспільна небезпека. Остання як матеріальна ознака злочину полягає в тому, що діяння або заподіє шкоду відносинам, які охороняються кримінальним законом, або містить у собі реальну можливість заподіяння

такої шкоди. Не дивлячись на те, що суспільна небезпека як властивість злочину не може бути віднесена до якоїсь конкретної ознаки злочину, все ж, найчастіше, науковці пов'язують її з об'єктом.

Об'єктом злочину, передбаченого ст. 332-1 КК України, можна визнати суспільні відносини у сфері охорони державних кордонів України, а додатковим обов'язковим – безпеку держави. З цього слідує, що суспільна небезпека порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї повинна полягати у заподіянні шкоди (або такої можливості) суспільним відносинам у сфері охорони державних кордонів України.

Але треба враховувати і встановлення адміністративної відповідальності за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї (ст. 204-2 КУпАП). Як бачимо, об'єктивні сторони зазначених злочинів і правопорушення тотожні, тож встановити критерій їхнього розмежування не можливо (і, відповідно, встановити ступінь заподіяння шкоди об'єкта посягання).

Звісно можна посилатися на мету злочинних дій, зазначену у диспозиції норми, описаної у ст. 332-1 КК України – заподіяння шкоди інтересам держави, як критерій розмежування злочину і правопорушення. Проте, як слушно зауважував В.М. Кудрявцев, кримінальний закон, який встановлює відповідальність, може бути практично функціональним та достатньо ефективним лише в тому випадку, якщо всі передбачені нормою ознаки складу злочину, як правило, нормально підлягають доказуванню. Причому ця вимога розповсюджується на всі суттєві моменти суб'єктивної сторони злочину, доказування якої становить найбільшу складність і супроводжується найбільш частинами помилками [1, с. 232].

На підтвердження цієї тези моделюємо таку ситуацію: водія на власному транспортному засобі затримують на території України після того, як він перетнув адміністративний кордон із тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим поза межами пунктів пропуску/контролю, визначеними Державною прикордонною службою України [2]. Особистий огляд та огляд транспортного засобу не виявив порушення закону, а також доказів планування заподіяти шкоду інтересам держави. До якого виду відповідальності слід притягати водія в наведеному випадку? Питання риторичне.

У зв'язку з викладеним погоджуємося з Л.П. Брич, на думку якої ознаки суб'єктивної сторони, зокрема мета вчинення злочину, можуть використовуватися для розмежування лише в ході теоретичного аналізу. На практиці ж під час розмежування складів злочинів (так само й адміністративних правопорушень – Ю.Д.) про зміст ознак суб'єктивної сторони свідчать об'єктивні прояви вчиненого [3, с. 348]. Але, як встановлено вище, об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ст. 332-1 КК України, і правопорушення, що описано у ст. 204-2 КУпАП, співпадають, а у наведеному прикладі відсутні об'єктивні прояви можливої мети злочину.

Втім можна припустити, що законодавчо визначена мета у диспозиції норми, що міститься у ст. 332-1 КК України, істотно впливає на ступінь суспільної небезпеки вчиненого посягання, порівняно з відсутністю такої мети у ст. 204-2 КУпАП. Проте, на нашу думку, якщо мета настільки впливає на оцінку діяння, що переводить його з площини адміністративного діяння до злочину, то в усіх випадках притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 332-1 КК України дії особи слід кваліфікувати за сукупністю з тими статтями КК України, якими встановлено

відповідальність за фактичні дії, що підтверджують мету цього злочину – заподіяння шкоди інтересам держави (наприклад, з розділу I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України», розділу IX Особливої частини КК України «Злочини проти громадської безпеки»). Тож видається сумнівним, що мета даного злочину впливає на ступінь його суспільної небезпеки. Наявність мети цього злочину повинна бути піддана самостійній кримінально-правовій оцінці як при кваліфікації дій за ст. 332-1 КК України, так і за ст. 204-2 КУпАП.

Враховуючи викладене, вважаємо, що діяння, описане у ч. 1 ст. 332-1 КК України, не містить суспільної небезпеки, отже не повинно ставитися під охорону кримінально-правового закону. У цьому випадку виникла так звана необґрунтована (безпідставна) криміналізація, небезпечність якої, на думку М.І. Мельника, полягає в тому, що вона закладає законодавчі основи для безпідставного притягнення до кримінальної відповідальності за діяння, яке за своїм характером мало б тягнути іншу, менш сувору юридичну відповідальність, створення штучних критеріїв для розмежування злочинного і незлочинного [4, с. 8–9].

Принцип відносної розвсюдженості діяння – припускає, що діяння, яке криміналізується, являє собою прояв деяких суспільних тенденцій і закономірностей, тобто воно має бути не випадковим з одного боку, а з іншого – не може бути надто поширеним у суспільстві. За даними Єдиного державного реєстру судових рішень (станом на 1 лютого 2015 року) з моменту криміналізації порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї судові вироки за даною категорією справ відсутні.

З урахуванням викладеного, установлюючи відповідність криміналізації діяння, передбаченого ст. 332-1 КК України, *принципу співрозмірності позитивних і негативних наслідків криміналізації* можна дійти висновку, що позитивні соціальні результати застосування кримінального права не перебільшують неминучі негативні наслідки криміналізації (діяння не містить суспільної небезпеки, притягнення до кримінальної відповідальності пов'язане з більшими витратами для держави, ніж до адміністративної).

Принцип кримінально-політичної адекватності криміналізації, який означає її відповідність основним тенденціям соціальної політики суспільства й держави, рівню та характеру суспільної свідомості й стану громадської думки. Слід констатувати, що криміналізація порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї відповідає основним напрямкам соціальної політики держави та стану громадської думки на решті території України щодо цього питання. Свідченням цього є не лише включення до КК України ст. 332-1, а й прийняття Законів України від 15 квітня 2014 року № 1207 «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» та від 12 серпня 2014 року № 1636 «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України», в яких відображена позиція держави щодо прав та обов'язків громадян в Автономній Республіці Крим, а також визначаються особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України та врегульовуються інші аспекти правових відносин між фізичними і юридичними особами, які знаходяться на тимчасово окупованій території або за її межами.

Як бачимо, на відміну від попередніх принципів криміналізації, принцип кримінально-політичної адекватності криміналізації при встановленні кримінальної відповідальності за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду було дотримано.

Другу групу принципів криміналізації складають системно-правові принципи, тобто ті правила зміни Особли-

вої частини кримінального законодавства, які закладаються існуючою системою позитивного права і забезпечують включення того чи іншого складу злочину в чинне кримінальне законодавство або, навпаки, таке виключення з нього окремої норми, яке не порушує логічної строгості і графічної досконалості закону, не погіршує його якості, передусім системних характеристик. До вказаної групи принципів криміналізації належать загальноправові та кримінально-правові системні принципи.

Загальноправові принципи складають: принцип конституційної адекватності, принцип системно-правової несуперечності криміналізації (декриміналізації) конкретного діяння, принцип можливості здійснення процесуального переслідування.

Відповідно до *принципу конституційної адекватності* закони й інші нормативно-правові акти приймаються на підставі Конституції і мають відповідати їй. Оскільки, на нашу думку, мала місце необґрунтована криміналізація, то її наслідком є те, що закон, яким встановлюється кримінальна відповідальність, є за своєю суттю не правовим, та на законодавчому рівні закладає основи для притягнення до кримінальної відповідальності фактично невинуватої у вчиненні злочину (адже такого злочину об'єктивно не існує) особи. Тобто грубо порушується щонайменше два конституційних положення – принцип верховенства права та презумпції невинуватості (ст. ст. 8 і 62 Конституції України) [4, с. 9].

Принцип системно-правової несуперечності криміналізації (декриміналізації) конкретного діяння полягає в установленні можливого протиріччя криміналізації певного діяння нормам інших галузей права, тобто, чи не проголошує вона злочинним дозволене іншими чинними законами.

Як зазначалося вище, криміналізація порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї відбувалася після прийняття Закону України від 15 квітня 2014 року № 1207 «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», в якому встановлено правовий режим тимчасово окупованої території, а також порядок перетину кордону з цією територією (ст. 10 цього закону передбачає, що громадяни України мають право на вільний та безперешкодний в'їзд на тимчасово окуповану територію і виїзд з неї через контрольні пункти в'їзду–виїзду за умови пред'явлення документа, який посвідчує особу та підтверджує громадянство України).

Тобто формально встановлення кримінальної відповідальності за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї відповідає такому принципу як системно-правова несуперечність криміналізації діяння, проте, слід урахувати відсутність суспільної небезпеки вказаних дій.

Принцип можливості здійснення процесуального переслідування передбачає, що кримінальний закон, який встановлює відповідальність за певний вид діяння, може бути практично функціональним і достатньо ефективним лише в тому випадку, коли всі передбачені нормою ознаки складу злочину, як правило, можна довести [1, с. 232]. На нашу думку, певну складність у доказуванні становить мета злочину, передбаченого ст. 332-1 КК України – заподіяння шкоди інтересам держави. Враховуючи, що мета вказаного діяння – єдиний критерій для його відмежування від адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 204-2 КУпАП, вважаємо, що при криміналізації порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї не було дотримано в повній мірі принципу можливості здійснення процесуального переслідування.

До кримінально-правових системних принципів криміналізації в науці відносять принципи: відсутності прогалів у законі й ненадмірності заборони, визначеності та

єдності термінології, повноти складу злочину, співрозмірності санкції та економії репресії.

При вирішенні питання щодо дотримання принципу відсутності прогалин у законі й ненадмірності заборони при криміналізації порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї можна керуватися критерієм: чи змінився в результаті новели обсяг та розмір кримінальної відповідальності злочинця за діяння, яке потенційно стає кримінально караним. Оскільки, як було встановлено раніше, порушення порядку перетину кордону з тимчасово окупованою територією не містить такої необхідної для злочину ознаки як суспільна небезпека, а законодавчо визначена мета цього діяння при її реалізації повинна бути кваліфікована за іншими статтями КК України, то вважаємо, що при установленні кримінально-правової заборони за дані діяння цей принцип не було дотримано.

Розглядаючи відповідність установлення кримінальної відповідальності такому *принципу криміналізації як визначеність та єдність термінології* слід зазначити, що законодавець дотримався цього принципу, використавши у тексті ст. 332-1 КК України чіткі терміни, викладені точним, офіційним стилем. Кваліфікуючі ознаки та види покарань також викладені типовими термінологічними зворотами, притаманними Загальній та Особливій частині КК України. Враховуючи бланкетну диспозицію даної норми, видається, що тлумачення термінів, використаних у ній, є однозначним, оскільки слід звертатися до Закону України від 15 квітня 2014 року № 1207 «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».

У зв'язку з цим доцільно відмітити, що ще при ухваленні вказаного закону фахівці слушно зауважували щодо невідповідності змісту терміну «окупація» в міжнародному праві фактичній ситуації, яка склалася навколо Автономної Республіки Крим. Так, в міжнародному праві «окупація» означає тимчасове заняття озброєними силами території противника. Режим окупації закріплений у Гаазьких (1899 року та 1907 року) і Женевській (1949 року) конвенціях. Згідно з міжнародним правом окупація є видом тимчасового перебування військ однієї держави на території іншої в умовах стану війни між ними. Оскільки окупація – тимчасове явище, включення окупованої території до складу держави, що окупує, виключається [5].

У теорії кримінального права *принцип повноти складу злочину* припускає, що при формулюванні нової конструкції не обов'язково зазначати всі його елементи, достатнім є описати об'єктивну сторону злочину із зазначенням особливостей інших елементів складу злочину. При установленні відповідності криміналізації порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї принципу суспільної небезпеки було з'ясовано, що законодавець однаково описав об'єктивні сторони вказаного злочину та правопорушення, передбаченого ст. 204-2 КУпАП, а для розмежування цих діянь законодавчо

передбачив мету злочину. Тож слід констатувати, що вимоги принципу повноти складу злочину при криміналізації даних діянь було дотримано, проте, на нашу думку, розмежувальна ознака – мета злочину – викладена таким чином, що унеможливило фактичне розмежування злочину і правопорушення.

Принцип співрозмірності санкції за вчинений злочин є чи не найяскравішим проявом справедливості у кримінальному праві, а принцип економії репресії полягає в тому, що криміналізація діяння повинна відбуватися лише тоді, коли немає і не може бути норми, яка б достатньо ефективно регулювала відповідні відносини методами інших галузей права.

З огляду на висновки про відсутність суспільної небезпеки порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї очевидне, що принцип співрозмірності санкції за вчинений злочин (санкція ч. 1 ст. 332-1 КК України передбачає покарання у вигляді обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі на той самий строк з конфіскацією транспортних засобів) не можна вважати дотриманим при криміналізації цих дій.

Як і в попередньому випадку, установлюючи відповідність криміналізації розглядуваних дій такому принципу як економії репресії, доходимо висновку, що заходів, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, до особи, яка порушила порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, достатньо (санкція ст. 204-2 КУпАП передбачає накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб).

У контексті цього слід пригадати ст. 331 КК України «Незаконне перетинання державного кордону», виключену з КК України у 2004 році. В обґрунтуванні необхідності декриміналізації цього злочину Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України зауважило, що існування адміністративної відповідальності за вказані дії є більш доцільним, виходячи, зокрема, з того, що адміністративне провадження є набагато більш оперативним і набагато менш коштовним для Державного бюджету, ніж притягнення до кримінальної відповідальності, а застосування навіть мінімального штрафу, передбаченого відповідною статтею у КУпАП, дозволить наповнювати Державний бюджет [6]. Видається, що ці аргументи цілком прийнятні і для декриміналізації злочину, передбаченого ст. 332-1 КК України.

Висновки. Підбиваючи підсумки дослідження, вважаємо, що недотримання принципів криміналізації при установленні кримінальної відповідальності за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї призвело до необґрунтованої криміналізації цих дій, що не тільки не дозволить забезпечити ефективне використання цієї норми, а й вимагає виключення ст. 332-1 із Кримінального кодексу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Основания уголовно-правового запрета. Криминализация и декриминализация / [отв. ред. В.Н. Кудрявцев, А.М. Яковлев]. – Москва: Наука, 1982. – 304 с.
2. Перелік діючих пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю на адміністративному кордоні з тимчасово окупованою територією АР Крим [Електронний ресурс] // Державна прикордонна служба України. – Режим доступу: http://dpsu.gov.ua/ua/static_page/470.htm
3. Брич Л.П. Значення ознак суб'єктивної сторони у розмежуванні суміжних складів злочинів / Л.П. Брич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Львів: ЛьвДУВС, 2012. – С. 333–352.
4. Швець В.Д. Законодавча реалізація кримінально-правової політики: аналіз законопроектної діяльності Верховної Ради України V скликання з питань кримінального права / Вступне слово проф. Мельника М.І. / В.Д. Швець, В.М. Грицак, Я.І. Василькевич, В.О. Гацелюк. – К.: Атіка, 2008. – 244 с.
5. Зауваження Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України до проекту закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (реєстраційний № 4473-1) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50320.
6. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект закону України від 30.01.2003 № 3033 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо відповідальності за незаконне перетинання державного кордону України)» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=14089.